

були змушені залишити свої домівки, шукаючи безпеки в інших регіонах або за кордоном. Держава України зобов'язана забезпечити захист прав людини. Важливим кроком у цьому напрямку стало прийняття законодавства, яке регулює питання гуманітарної допомоги, соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, а також механізмів моніторингу за дотриманням прав людини. Створення Офісу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини та інших інституцій стало важливим сигналом про намір держави захищати права громадян. Крім того, важливу роль у захисті прав людини відіграють міжнародні організації. ООН, Червоний Хрест, Amnesty International та інші структури постійно моніторять ситуацію в Україні, надають допомогу постраждалим і закликають до дотримання міжнародного гуманітарного права. Їх діяльність є незамінною для документування фактів порушень прав людини і надання інформації, що може слугувати основою для майбутніх судових розслідувань.

Однак, незважаючи на зусилля, ситуація залишається складною. Військові дії продовжуються, і зростає ризик безкарності за злочини проти людяності. Багато жертв не мають доступу до правосуддя, а їхні права залишаються порушеними. Необхідно забезпечити механізми, які б сприяли розслідуванню злочинів і відшкодуванню шкоди постраждалим. Суспільна свідомість також є важливим чинником у захисті прав людини в умовах війни. Освіта та інформаційні кампанії можуть підвищити обізнаність населення про свої права, а також про механізми їх захисту. Громадянське суспільство, яке активно залучається до процесів моніторингу і адвокації, може суттєво вплинути на ситуацію, заважаючи безкарності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що захист прав людини в умовах війни в Україні є складним, але необхідним завданням. Спільні зусилля держави, міжнародного співтовариства та громадянського суспільства можуть створити ефективний механізм захисту, що забезпечить дотримання прав людини навіть у найскладніших умовах. Майбутнє України залежить не лише від перемоги у військових діях, а й від здатності відновити і захистити права своїх громадян.

Свинарєва Дар'я Сергіївна

Науковий керівник – канд. юрид. наук Клеріні Г.В.

Державний біотехнологічний університет

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЕННОГО СТАНУ

Неспровокована агресія російської федерації і її повномасштабне вторгнення на територію України змусили усе суспільство перейти до функціонування в умовах воєнного стану, що у свою чергу значно ускладнило захист та гарантування державою конституційних прав людини в умовах об'єктивної необхідності їх часткового обмеження. Загально зрозуміло, що певні обмеження конституційних прав людини вводяться з метою відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки незалежності України, її територіальній цілісності, але вони відбуваються за рахунок зменшення обсягу реалізації прав, свобод та законних інтересів людини. [1, с. 994]

Загалом, обмеження конституційних прав людини, розглядається, як інститут права, який складається з великої кількості взаємопов'язаних, узгоджених між собою правових норм різних галузей права, які встановлюють порядок, підстави, умови, правомірність, механізми звуження змісту й обсягу прав людини. У науковій доктрині обмеженням прав і свобод людини розглядається як законодавче звуження змісту та обсягу прав і свобод людини щодо її можливостей мати, володіти, користуватися й розпоряджатися соціальними цінностями, свободою дій і поведінки з метою захисту суверенітету і територіальної цілісності або громадського порядку, забезпечення економічної й інформаційної безпеки, охорони здоров'я, суспільної моралі й забезпечення захисту прав і свобод людини та є показником державних стандартів рівня життя людини. [2, с. 14]

Варто зазначити, що для більшості держав світу є характерним введення режиму воєнного стану, що розглядається як ефективна реакція держави на збройну агресію. У нормативно-правових актах закріплюються вказівки на спеціальну правову конструкцію, що у сою чергу надає додаткові права публічній адміністрації у випадках, коли держава стикається із непередбачуваними ситуаціями, подолання яких вимагає мобілізації всіх наявних ресурсів – так звані надзвичайні режими чи режими воєнного стану. Можливість обмеження основних прав і свобод людини державою також передбачено фактично у всіх важливих міжнародно-правових актах, що визначають загальнолюдські стандарти прав та свобод людини.

Правовою основою інституту обмеження прав людини в Україні є Конституція, як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили та прямої дії, Конституція України закріплює вихідне й фундаментальне положення: права і свободи людини є непорушними й невідчужуваними (стаття 21 Конституції України). Відповідно до ст. 64 встановлюючи воєнний стан, органи публічної влади можуть встановити окремі обмеження прав людини. У даному випадку варто наголосити, що в Основному законі нашої держави йдеться, по-перше, про окремі обмеження, а, по-друге, саме про обмеження, а не скасування (права людини є природними, невід’ємними та невідчужуваними). [3] Питанням обмеження прав людини також приділяється увага і в інших нормативно-правових актах, зокрема згідно зі ст. 6 Закону України “ Про правовий режим воєнного стану” в указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв’язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [4]

Окрім цього, ст. 64 Основного Закону зазначає, що в період воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24-29, 40, 47, 51,52, 55-63. Аналізуючи національне законодавство, а саме положення Конституції України, можна стверджувати, що у ній закріплено основні стандарти правової держави щодо обмеження конституційних прав людини в умовах воєнного стану, а саме: по-перше, обмеження прав людини і громадянина в державі є тимчасовим та мінімально необхідним за характером; по-друге, зберігається певний перелік прав, які не можуть порушуватися у жодному разі; по-третє, остаточне рішення про оголошення воєнного стану ухвалює вищий загальнодержавний представницький орган – парламент. Такі обмеження допускається в інтересах захисту національної безпеки, територіальної цілісності держави, забезпечення конституційних прав людини.

Аналізуючи вище викладене, можна констатувати, що правовий інститут обмеження конституційних прав людини в умовах воєнного стану має свої певні особливості, і загалом, обмеження конституційних прав можна визначити, як закріплені в Конституції України та конкретизовані у поточному законодавстві правомірні, цілеспрямовані, тимчасові юридичні заходи органів державної влади, які не позбавляють людину самого права, а полягають у звуженні обсягу і змісту фундаментальних потенційних можливостей на їх реалізацію. Обмеження прав людини під час воєнного стану зачіпає серйозні етичні та правові питання, тому контроль з боку держави та міжнародних організацій є важливим для запобігання зловживанням.

Література

1. Pivnenko L. Конституційні права людини в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні: правові аспекти їх обмеження//International security studios: managerial, economic, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Georgian Aviation University. Tbilisi, Georgia 2023. – 1438 p. С. 993- 1017

2. Осинська О. В. Обмеження прав і свобод людини: теоретико-прикладні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.

3. Конституція України: прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

4.Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст. 250.

Свинар'ова Дар'я Сергіївна
Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Топоркова М.М.
Державний біотехнологічний університет

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Уперше проблема внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) постала перед Україною після російської анексії Криму та розгортання конфлікту на частині території Донбасу, звідки змушені були переселитися приблизно 1,5 млн осіб. Нова, значно потужніша хвиля вимушених переселень, спричинена повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року.

Стаття 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон) закріплює поняття внутрішньо переміщеної особи як громадянина України, іноземця або особи без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Закон визначає, що кожна особа, яка змушена залишити місце свого постійного проживання через військовий конфлікт, має право отримати статус ВПО. Це дає їй доступ до певних пільг і соціальних послуг на основі офіційного визнання її статусу.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» встановлюється здійснення обліку такої категорії громадян у формі функціонування єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Порядок створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб визначається Кабінетом Міністрів України. Відповідальною за здійснення та ведення єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб є Національна соціальна сервісна служба України, яка є центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну. Відомості про внутрішньо переміщених осіб з Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб безоплатно надаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, для використання у статистичних цілях.

Процедура набуття статусу внутрішньо переміщеної особи регулюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» № 509 від 01 жовтня 2014 року.

Функціонування Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб спрощує отримання довідкових документів для такої соціальної категорії.

Але не дивлячись на певні допоміжні інструменти, внутрішньо переміщені особи стикаються із труднощами доступу до житла, медичних та соціальних послуг, працевлаштування й освіти, що ставить перед державою важливе завдання забезпечення їхнього належного правового захисту.

Однією з найбільших проблем ВПО є відсутність стабільного житла. Згідно з даними Міністерства соціальної політики України, лише частина ВПО має доступ до тимчасового житла, тоді як решта живе у складних умовах. Це спричиняє відчуття нестабільності та впливає на соціально-економічний стан ВПО.